

IV- TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

A) TÜRKİYE TÜRKÇESİ

1) CUMHURİYET ÖNCESİ ÇALIŞMALAR

XIX. yüzyılda Batı'yla tanışan Türk aydınları için Arap abecesiyle Latin harflerini karşılaştırmak kaçınılmazdı. 1862 yılında Arap harflerini öğrenmenin zorluğundan, basım tekniği açısından ortaya koyduğu güçlüklerden söz eden Münif Paşa, bu yazının “ıslaha muhtaç” olduğunu söyler.

Arap yazısının Türkçeye, Türkçenin ses özelliklerine uymadığını ve Türkçeye zarar verdiğini öne süren Azerbaycanlı Türk yazar Mirza Fethali Ahunzade 1863 yılında İstanbul'da Fuat Paşa ile görüşür ve Kiril-Latin karışımı bir abece önerir. Ancak önerilen bu yazının da uzmanlarca çok karışık bulunduğunu burada belirtmeliyiz. Bu yıllarda daha çok Arap abecesine bağlı yenilikler önerilirken 1869'da Terakki gazetesinde Hayrettin imzalı bir yazıda, Arap harflerinin yerine Latin yazısının alınması çıkar yol olarak gösterilir. Daha köktenci bir anlayışla yazılan bu yazıda bile dinsel yazıların Arap harfleriyle yazılması görüşü, yer almaktadır. Ebü'z-Ziya Tevfik yine aynı gazetede bu yazıyı eleştirerek dünyayı aydınlatan bilgi ışığının bizim yazımızdan, yani Arap yazısından çıktığını ileri sürer. O dönemin Mecmua-i Ulûm, Ruzname gibi dergi ve gazetelerinde de buna benzer tartışmalar yer almıştır.

Sonuç olarak Tanzimat Dönemi'nde aydınlar ancak Arap yazısını tartışabilme yürekliliğini gösterebilmiş, bu yazıyı değiştirmek için de ciddi bir öneri ya da girişim görülmemiştir. Ancak bu tartışmalarla birlikte, kalıplaşan yazım kurallarının bir ölçüde değişmeye başladığı görülür. Türkçe sözcüklerde ünlülerin yazılması yoluna gidilir, giderek yazarlar arasında yazım konusunda kimi farklılıklar ya da tutarsızlıklar görülür. Özellikle bu farklılıklar ya da tutarsızlıklar Türkçe sözcüklerin yazımında görülüyor, Arapça ve Farsça sözcüklerin yazımı değişmiyordu. Edebiyat-ı Cedide Dönemi'ne girerken, “Türk” sözcüğünün yazımı bile tartışma konusu olmuştur. Özellikle Türkçe sözcüklerin yazımında bir kargaşa gözlenir. Hüseyin Cahit'in çıkardığı *Mektep* dergisi 1896'da yazım konusunda bir soruşturma açmış ancak alınan cevaplar, o günkü kargaşayı yansıtmaktan öte geçmemiştir.

1895-96 yıllarında yayımlanan dergilerde sık sık yazım konularına değinilmiş, kimi seslerle ilgili yeni öneriler ortaya atılmıştır. Bu öneriler özellikle sözlüklerin madde başlıklarında değerlendirilmiş, Şemsettin Sami'nin Kâmus-ı Türkî'sinde, Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmanî'sinde madde başlarında Arap yazısını okumayı kolaylaştıran yeni imler kullanılmıştır.

Her tartışma istibdat dönemine özgü baskılar, yazımla ilgili tartışmalar için de söz konusudur. Bu tartışmaların ciddi bir aşamaya gelememesinde bu baskıcı yönetimin etkisi olmuştur kuşkusuz. Ayrıca Arap yazısının Kur'an yazısı olarak düşünülmesi, dinsel baskıları da getirdiğinden, abece konusunda sağlıklı bir aşamaya varılabilmesi o koşullarda zaten beklenemezdi.

Meşrutiyet'le birlikte II. Abdülhamit'in koyduğu yasaklar kalkınca yazı konusundaki yenilik denemeleri yeniden canlandı. Bu denemeler gene Arap harflerini iyileştirme yolundaydı. Yazarları arasında Halit Ziya'nın da bulunduğu ve İzmir'de çıkan *Hizmet* gazetesinde, ayrı bir bölümde yeni bir yazım anlayışı denendi. Bu yayım da o günün Maarif

Nezareti'nden gelen bir emirle durduruldu.

1910 yılında Tiranlı Arnavutlar, Latin yazısını kullanmak için Sadrazamlığa başvurup izin isterler. Bu konuda Şeyhülislamlıktan görüş istenir. Şeyhülislamlığın verdiği yanıtta; “Kur'an'ın Arap yazısından başka bir yazı ile yazılamayacağı, Kur'an abecesiyle yani Arap abecesiyle yazılmayan bir yazının İslam ülkelerinde kullanılamayacağı” düşüncesi yer alır. Görüldüğü gibi yazıyla, yazımla ilgili tartışmalarda da çoğu zaman din çıkıyor karşımıza. Hüseyin Cahit, Tanin'de yazdığı “Arnavut Hurufatı” başlıklı yazısında Latin harflerini savunur, Türkçe için de bu harfleri önerir. Aydınlar giderek Arap abecesinde yeni düzenlemeler yapmak yerine, Latin abecesini kullanmanın daha doğru olacağını savunurlar; Celal Nuri İleri, Kılıçzade Hakkı bu düşüncüyü savunan yazarlar arasındadır.

Yeni yazı denemelerine katılanlar arasında Enver Paşa da vardır; 1913 yılında Harbiye Nazırı olunca orduda yeni bir yazı biçimini (gene Arap kaynaklı) ordu içinde yerleştirmeye çalışırsa da bunun da kolaylık yerine güçlük getirdiği görülmüştür.

Meşrutiyet Dönemi'nde Maarif Nezareti'nce kurulan “Sarf ve İmla Encümeni”nce yayımlanan küçük bir yapıtta; yazımda hiçbir değişikliğin yapılamayacağı düşüncesi öne sürülüyordu. Böylece 1862'den beri süregelen tartışmalardan önemli bir sonuç elde edilemediğini söyleyebiliriz.

1897 yılında Osmanlı Devleti'nde yapılan istatistiklere göre okuma-yazma bilenlerin oranı %10'un altındadır. Okuyan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında ilkokulda kız-erkek öğrenci oranı 0.40 iken bu oranın ortaokulda 0.15'e düştüğü görülmektedir.

Ayrıca Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eğitim kurumları büyük bir çöküntü içindedir. Medrese ve modern devlet okulları dışında, kendi dillerinde eğitim yapan azınlık ve yabancı okulları vardır. Yabancılar, misyonerlik faaliyetleri ve sanayileşme sonucu ürünlerine pazar sağlayabilmek için 19. yüzyıldan itibaren ülkemizde eğitim faaliyetlerine hız vermişlerdir. Açılan okullar emperyalist ülkelerin amaçlarına hizmet eden araçlar konumuna getirilmiştir. Okulu açan ülke, kendi dinsel inancını, kültürünü, dilini öğretirken Osmanlı'yı içten parçalayacak propaganda faaliyetlerini yürütmüştür. Ayrılıkçı isyancılara lojistik destekler vermiştir (Nuray Türk Günay).

Yeni Lisan Hareketi;

Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının (Ziya Gökalp, A. Cânîp Yöntem, Âkil Koyuncu) konuşma dilinden yeni bir yazı dili oluşturmak amacıyla Genç Kalemler dergisinde başlattıkları Yeni Lisan Hareketi, bu dönemin başlangıcı olarak kabul edilir. Türkçenin sadeleşmesinde de önemli bir yeri olan Yeni Lisan Hareketi'nin gerçekleşmesinde bugün de geçerliğini sürdüren ilkeler benimsenmiş. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Arapça ve Farsçadan Türkçeye giren dil bilgisi kuralları ve bu kurallarla yapılan bütün tamlamalar kaldırılmalıdır.

2. Dilimize Arapça ve Farsçadan girmiş kelimelerle yapılacak yeni isim ve sıfat tamlamaları, Türkçenin kurallarına göre yapılmalıdır.

3. Yazı diliyle konuşma dili arasındaki büyük ayrılığı kaldırmak için yazı dili konuşma diline yaklaştırılmalı; İstanbul konuşması, yazı dili olmalıdır.

4. Bu ilkelerden yola çıkarak taklit değil, yeni ve millî bir edebiyat meydana getirilmelidir.

Bu ilkelerden hareketle yabancı kural ve kelimelerden hızla temizlenen Türkçe, Millî Edebiyat Akımı'yla da İstanbul ağzına dayanan bir yazı dili şeklinde gelişmesini sürdürdü.

“Türkiye Türkçesinin gelişmesi içinde Yeni Lisan Hareketi'nden sonra en geniş çalışma Dil Devrimi'dir.

2) CUMHURİYET DÖNEMİ ÇALIŞMALARI

Mustafa Kemal'in önderliğinde yürütülen Kurtuluş Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra yeni bir devlet olarak 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Cumhuriyet'le birlikte Türk toplumunun yüzyıllardan beri süregelen yönetim, siyaset ve kültür yapısını temellerinden değiştiren devrimler başarıyla sonuçlandı. Saltanat, hilafet kaldırıldı; yönetim merkezi İstanbul'dan Ankara'ya alındı. Eğitim birliği sağlandı, Şeriat hukukunun yerini Batı hukuku, Batılı yaşam biçimi aldı. Laik bir devlet anlayışı gerçekleşti. Dil ve yazı devrimi de bu baş döndürücü yenilikler halkasının çok önemli bir noktasında yer aldı.

a) Yazı ve Dil Devrimi

1 Kasım 1928 tarih ve 1353 sayılı Türk Harfleri Yasası'yla Arap harflerinin yerine, Latin kökenli yeni Türk harfleri kabul edildi. Bu yasa 3 Kasım 1928'de yürürlüğe girdi. Uygulamada resmî defterler, resmî belgeler gibi alanlarda en son 1930 yılının Haziran ayına kadar süre tanındı. Böylece bir buçuk yıl gibi kısa bir sürede yeni harfler bütün yazılarda, yazışmalarda uygulama alanına girmiş oldu. Bu yeniliğin en ateşli savunucuları bile böylesine kısa bir sürede yeni alfabenin uygulanacağını beklememişlerdi.

Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen yeniliklerin pek çoğu gibi, yazı konusundaki tartışmalar da aslında daha eskilere gider. Yazı sorunu Cumhuriyet'ten önce de zaman zaman tartışılan konular arasında yer aldı. Başlangıçta Göktürk ve Uygur harflerini kullanan Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arap harflerini kullanmaya başladılar. Yazı sorunu Cumhuriyet'ten önce de zaman zaman tartışılan konular arasında yer aldı. Başlangıçta Göktürk ve Uygur harflerini kullanan Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arap harflerini

kullanmaya başladılar. Çünkü Türkçenin özelliklerine uygun bir abece değildir Arap yazısı. Türkçe, ünlüleri bol bir dildir oysa Arap abecesinde ünlüler gösterilmez. Sözcükler cümlelerin gelişine göre okunur, hele ilk kez duyduğunuz bir sözcüğü doğru okuyabilmeniz oldukça zordur. Ayrıca Arap abecesinde Türk halkının tam olarak söyleyemediği birtakım harfler vardır. Bundan başka Türk basım tekniğinin gelişmesi bakımından da bazı olumsuzlukları bilinen Arap harfleri; telgraf gibi teknik araçları kullanmakta da zorluklar doğuruyordu. Arap harflerinde bir sözcüğü birkaç türlü okumak olasıdır. Sözcüğü, Türkçe "kut" sözcüğü ile Arapça kuvvet sözcüğü aynı harflerle yazılır; yine Arapça "gıda" anlamına gelen "küt" sözcüğünün yazımı da aynıdır. "Terzi" sözcüğüyle "dürzü" sözcüğünün yazımı aynıdır.

Büyük devrimci Mustafa Kemal, 1 Kasım 1928'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açarken salondakilere şöyle seslenir:

"Sevgili arkadaşlarım! Her şeyden önce her gelişmenin ilk yapıtaşı olan soruna değinmek isterim. Büyük Türk ulusuna onun bütün emeklerini kısır yapan çorak yol dışında, kolay bir okuma yazma anahtarı vermek gereklidir. Büyük Türk ulusu, bilgisizlikten az emekle, kısa yoldan ancak kendi güzel ve soylu diline kolay uyan böyle bir araçla (Latin kökenli Türk abecesiyle) kurtulabilir.

Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin kökeninden alınan Türk abecesidir. Yalın bir deneyim, Latin kökenli Türk harflerinin Türk diline ne denli uygun olduğunu kentte ve köyde yaşı ilerlemiş Türk evlatlarının ne denli kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararıyla Türk harflerinin kesinlik ve yasallık

kazanması, bu ülkenin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır.

Uluslar ailesine aydın, yetkin büyük bir ulusun dili olarak elbette girecek olan Türkçeye bu yeni canlılığı kazandıracak olan üçüncü Büyük Millet Meclisi, yalnız ölümsüz Türk tarihinde değil; bütün insanlık tarihinde seçkin bir varlık olarak yaşayacaktır.

Baylar! Türk harflerinin kabulüyle hepimize; bu ülkenin tüm yurtsever, yetişkin evlatlarına önemli bir ödev düşüyor. Bu ödev, ulusumuzun tümüyle okuyup yazmak için gösterdiği istek ve sevgiye hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz özel ve kamusal yaşamımızda rastladığımız okuyup yazma bilmeyen, erkek kadın her yurttaşımıza bunu öğretmek için çabalamalıyız. Bu, ulusun yüzyıllardan beri çözümlenemeyen bir gereksinimini birkaç yıl içinde hepten sağlamak, yakın zamanda gözlerimizi kamaştıran bir başarı güneşidir. Yurttaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak gösterişsiz bir öğretmenliğin ruhsal duygulanımı varlığını doldurmuştur.

Sevgili arkadaşlar; yüksek ve ölümsüz armağanınızla büyük Türk ulusu yeni bir ışık evrenine girecektir.” (TBMM, Zabıt Ceridesi, cilt 5: 1928/1929, s. 5)

Atatürk 1 Kasım 1928 Perşembe günü saat 14.00’ten sonra parlamentoda yaptığı bu konuşmayla yeni Türk harflerinin kabulü yolunda Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine büyük bir ışık tutmuştu. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’nun deyişiyle: “Kendi özlemindeki devrim ışığıydı bu.”

Tasarı yasalaşmadan önce İsmet İnönü ve Refik Koraltan’dan sonra söz alan M. E. Yurdakul’un konuşması bugünün Türkçesiyle şöyledir:

“Sevgili arkadaşlar! Arap harfleri bilimin ve sanatın sesini halkın içerisine götüremiyordu. İlericilik ve uygarlığın ruhunu halkın içerisine yaymıyordu. Aydın zümre ile halk zümresi arasında uçurumlar vardı, yüksek duvarlar vardı; Millî eğitimi yaymağa, bilim ve sanatı halkın içerisine götürmeğe, ilerilik ve uygarlığı halkın içerisine yaymağa en büyük araç ve etken olacak olan bu yeni Türk harfleridir. (...) Türk ulusu bu yeni harflerle yeni bilimini, yeni sanatını, yeni gelişmesini ve yeni evrenini yaratacaktır.”

Emre Kongar, Atatürk devrimlerinin biri siyasal, biri ideolojik olmak üzere iki temel niteliğinden söz ediyor. Siyasal olarak, padişahın (halifenin) dinsel ve geleneksel kaynaklı buyurma gücünü, ulusa ya da halk kaynaklı bir buyurma gücüne dönüştürmeyi amaçlıyordu. İdeolojik olarak da Batılı bir toplum yaratmayı amaçlıyordu. İşte bu iki amaç açısından Harf Devrimi gibi yenilikler gerekliydi, kaçınılmazdı. Ancak zordu da... Böyle bir zorluğu aşabilecek devlet adamı yeryüzünde çok azdır. İşte Atatürk, eşsiz devlet adamlarından biridir; gözü pek bir devrimcidir o. Yazı devrimi de Türk ulusunun çağdaşlaşması yolunda M. Kemal’in gerçekleştirdiği devrimlerin, hiç kuşkusuz en önemlilerindendir.

Türkçenin bilinen ilk yapıtlarından olan Göktürk Yazıtları’na (8. yy.) baktığımızda, bu yapıtta çok arı bir dilin kullanılmış olduğunu görürüz. Çince birkaç sözcük dışında, yabancı sözcük hemen hemen hiç yoktur. Uygurlardan kalan metinlerin de (az sayıda Sanskritçe sözcük dışında) katışıksız bir Türkçeye yazıldığı söylenebilir. Daha bu ilk metinlerden Türkçenin kendi kendine yeten bir dil olduğunu anlıyoruz. Türkçenin geçmişteki gücünün, güzelliğinin bir büyük tanığı da Yunus Emre’nin şiirleridir. Bugün bile taptaze duran Yunus Emre’nin (XIII. yüzyıl) şiirindeki Türkçeyi, o dilin tadını, güzelliğini, anlatım gücünü hepimiz biliriz. İşte böylesine bir ozanı yetiştiren Anadolu, İslamiyet’in etkisiyle daha o yıllarda Arapça ve Farsçanın etkisine girmeye başladı. Selçuklular Dönemi’nde Arapça, hem bilim dili hem de devlet dili oldu. Öte yandan İran edebiyatının etkisiyle Farsça sözcükle re de kapı aralanmış, bu iki dilin Türkçe üzerindeki baskısı yüzyıllarca sürmüştür.

Beylikler Dönemi’nde Karamanoğlu Mehmet Bey, 15 Mayıs 1277’de çıkardığı ünlü fermanıyla herkesin Türkçe konuşmasını buyurur. Ancak bu çıkış da bir yere varamaz.

Türkçe giderek yerini Arapça ve Farsçaya bırakır. Bu durumdan XIV. yüzyılda Âşık Paşa, şöyle yakınır:

Türk diline kimseler bakmaz idi,
Türklerle herkiz gönül akmaz idi,
Türk dahi bilmez idi bu dilleri,
İnce yolu, ol ulu menzilleri.

Buna benzer tepkiler Anadolu'da iki ayrı dilin ortaya çıkmasını önleyemedi. Bundan sonra Anadolu'da XX. yüzyıla dek Türkçe halkın dili; Osmanlıca sarayın ve aydınların dili olarak yaşadı.

Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında dil tartışmaları da hızlandı. Ulusal bilincin uyanması, halka doğru yönelme atılımları, "Türkçenin sadeleşmesi" eylemine uygun koşulların hazırlanmasında önemli bir etken oldu. İşte bu koşullarda **Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Âkil Koyuncu** gibi yazarların başlattığı sadeleşme eylemi başarıya ulaştı.

Ziya Gökalp'ın dilimizin sadeleşmesi konusundaki düşüncelerini şöyle özetleyebiliriz:

-Ulusal dilimize erişebilmek için yüzyıllardan beri konuşma dili olamayan Osmanlıca hiç yokmuş gibi bir yana atılmalı, halk edebiyatına yön vermiş olan Türkçe benimsenmelidir.

-Yazı dilinde de İstanbul halkının özellikle İstanbul hanımlarının konuştuğu Türkçe, örnek alınmalıdır. Yani konuşma dili yazı dili hâline getirilmeli.

-Halk dilinde eşanlamlısı bulunan Arapça ve Farsça sözcükler atılmalı, tam eşanlamlısı bulunmayanlar korunmalıdır.

-Halk dilinde yaşayan, söyleniş ve anlam yönlerinden yanlış sayılan Arapça ve Farsça sözcüklerin bu bozulmuş biçimleri Türkçe sayılmalı, bu tür sözcüklerin yazılışları da söylendiği gibi olmalıdır.

-Yerlerini yenilerine bırakmış, ölü bir nitelik kazanmış olan eski Türkçe sözcükler yeniden diriltilmemelidir.

-Yeni bir terim yapılacağı zaman, önce halk dilindeki sözcükler arasında aranmalı, bulunmazsa Türkçe eklerle Türkçe köklerden türetilmeli. Türetme de olanaksızsa Arapça ve Farsçadan alınmalıdır.

-Teknik alanlarla ilgili sözcüklerse yabancı dillerden olduğu gibi alınmalıdır.

-Arapça ve Farsçanın ekleri, kuralları ve bu kurallara göre yapılmış tamlamaları dilimize sokulmamalıdır.

-Halkımızın bildiği ve kullandığı her sözcük Türkçe sayılmalıdır.

-Ülkemiz Avrupa uygarlığına kesin bir biçimde girmeye kararlı olduğuna göre bütün çağdaş kavram ve anlamları karşılayacak yeni sözcüklere ihtiyacımız vardır. Bunun için en etkili yol, bu uygarlığın anıtlamış yazınsal, bilimsel ve felsefî yapıtlarını çevirmek, o yapıtlardaki kavramlara karşılıklar bulmaktır.

Anadolu ağızları üzerine ilk çalışmalar XIX. yüzyılın ikinci yarısında Maksimov'la başlamıştır. Türkiye'de bu yöndeki çalışmalar özellikle 1932'deki Türk Dil Devrimi'nden sonra gündeme gelmiştir. Türkçenin yabancı sözcüklerden arındırılması ve yazı dili ile konuşma dili arasındaki farkların giderilmesini amaçlayan bu çalışmalar için ilk olarak halk ağzı ya da eski metinlerdeki sözcüklerin tespiti çalışmalarına, başlanmıştır.

1932-1934'teki derleme seferberliği sonucu 6 ciltlik Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi yayınlanmıştır. Ancak bu yayınlar ihtiyacı karşılayacak nitelikte olmadığından 1952 yılında derleme çalışmaları Türk Dil Kurumu tarafından yeniden başlatılmış ve sonuç olarak 12 ciltlik Derleme Sözlüğü yayımlanmıştır.

Türkçe köklerden sözcük türetme yerine Arapça köklerden "şeniyet", "mefkûre" gibi sözcükleri türeten Ziya Gökalp'ın düşüncelerinde kimi çelişkiler olsa da Osmanlıca, bu

yazarların başlattığı sadeleşme akımıyla sarsılmıştır. Türkçe ölküsü, artık özleminden eyleme geçmiştir.

...

Dilde Devrim Yapmak Bir Zorunluluktur;

Türkiye Cumhuriyeti'nde uluslaşma sürecini tamamlayan Türk Devrimi'nin ya da Atatürk devrimlerinin en önemli basamaklarından ilki, cumhuriyetin kuruluşundan dört yıl sonra yapılan Harf Devrimi; ikincisi de cumhuriyetin kuruluşundan dokuz yıl sonra yaşama geçen Dil Devrimi'dir. Dilbilimci-Yazar Prof. Dr. Tahsin Yücel, Yazı Devrimi'nden Dil Devrimi'ne uzanan süreci şöyle anlatır:

“Cumhuriyetten önce Türkiye’de okur-yazarlığın bile herkesin erişemediği bir ayrıcalık olarak kaldığı, yurt çapında bir ulusal eğitimin varlığından söz etmenin güç olduğu göz önüne alınınca, örneğin üçgen, dörtgen, aç gibi terimlerin bile eski karşılıklarının ne Türkçeliklerinden söz edilebilirdi, ne Türkçeleşmişliklerinden. ‘Bunların hiçbir karşılığı yoktu.’ demek daha doğru olurdu. Ama Türkçe de bütün diller gibi sonsuz sayıda bildiri üretmeye elverişli bir dizge olduğuna göre, yeni gereksinimleri kendi olanaklarıyla kendi kaynaklarından sağlamasından daha doğal bir şey olamazdı. Bunun için büyük Atatürk’ün söylediği gibi, onu ‘bilinçle işlemek’ yeter, bilinçle işlenebilmesi için de genellikle yazıyı sözden üstün tutma alışkanlığında olan aydınların onu bir yazı dili olarak somut biçimde algılayabilmelerini sağlamak gerekirdi.

Bu açıdan bakınca, Yazı Devrimi'nin Dil Devrimi'nden önce başlatılması gerçekten derin bir sezginin, gerçekten derin bir dil duygusunun belirtisidir. Atatürk, ‘Bizim zengin, uyumlu dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir’ derken, öncelikle dilsel bir gereksinimi vurgular, ulusumuzun ‘güzel ve soylu diline kolay uyan’ bu aracın bizi ‘az emekle, kısa yoldan’ kurtaracağını söylediği ‘bilisizlik’ de aynı zamanda dilsel bir bilisizliktir. Yazı Devrimi'nin hiç kuşkusuz başka yararları da vardır, okuyup yazmayı kolaylaştırması gibi. (...) Gerçekten yeni abecenin benimsenmesinin salt bir yazı değişimi olarak kalmayacağını o dönemin devrimcileri de tutucuları da seziyorlardı.

Falih Rıfkı Atay, yeni abecenin hazırlanışı sırasında çıkan tartışmalardan söz ederken açıkça ortaya koyar bunu: ‘Yeni yazı komisyonunda biz Türkçüler kazandık. Sağcılar Arap ve Farsça sözlerini bütün değerleri ile belirtecek harfler aramışlardır. Arapçada üç noktalı se başka, dişli sin başkadır: Süreyya ve selim aynı söylenmez. Biz buna karşı koyduk. Çünkü Türk ağzında bu söyleniş farkı kalmamıştır. Asıl kavga q harfinden koptu: K harfli Türkçe kelimeleri ince seslilerle ke, kalınlarla ka okuruz. Biz Türkçe alfabe için q harfine lüzum olmadığını ileri sürdük. Yabancı kelimeler ya ayıklanıp gidecek, yahut Türk ağzına uyacaktı’ der, sonra da devrimin gelişimini yakından izlemiş bir yazar olarak kesin gözlemini ekler: ‘Yeni yazı Türkçeleşme hareketine hız vermiştir. Osmanlıcanın devam etmesine imkân yoktu.’

Gerçekten de eğitimin yaygınlaşmaya, okuyanların sayısının hızla çoğalmaya başladığı bir dönemde Osmanlı yazı dili öğelerinin dilimize eskiden olduğundan da fazla karışması işten bile değilken, yeni yazı buna olanak vermedi. Tam tersine Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun söylediği gibi, 'Harf Devrimi kesinlikle Dil Devrimi'ni, yani karma bir dil olan Osmanlıcadan ulusal bir dil olan Türkçeye geçişi getirecekti ve nitekim getirdi de.'

Görüldüğü gibi, Yazı Devrimi Türkçeyi bilinçle işlemenin önkoşulu ve ilk evresidir. 12 Temmuz 1932'de Atatürk'ün öncülüğünde, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasından, 26 Eylül 1932'de Birinci Türk Dili Kurultayı'nın toplanmasından sonra da bu eğilim dizgesel bir çabaya dönüşür. 1936 yılında Üçüncü Türk Dili Kurultayı'nda, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin adının Türk Dil Kurumu'na dönüştürülmesiye bu çabaların kısa sürede sağladığı büyük başarıya tanıklık eder." (Dil Devrimi ve Sonuçları, TDK Yayınları, Ankara 1982, s. 33 ve ötesi).

Bu bilgilerin ışığında Dil Devrimi'ni kısaca, Türkçe ile düşünmeyi, Türkçenin bütün bilim, sanat ve teknik kavramları karşılayacak yolda gelişmesini sağlayan eylemdir, diye tanımlayabiliriz. Dil bilimci Kâmile İmer de "Dil Devrimi nedir?" sorusunu şöyle yanıtlıyor:

"Dili daha çok yerli öğelerin egemen olduğu bir kültür dili durumuna getirmek amacıyla yapılan ve devletin desteğini kazanmış olan ulus çapındaki dili geliştirme eylemine 'Dil Devrimi' adı verilmektedir." (Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi, TDK Yayınları, Ankara, 1976, s. 31 ve ötesi).

Dil Devrimi, dil bilimcilerin belirttiği gibi, doğrudan dilin gelişmesiyle ilgilidir. Devrim süreciyle yüzyıllarca Türkçenin unutulmuş sözcükleri kullanılır olmuş, işletilemeyen ek-kök ya da gövdeleri işlerlik kazanmış, böylece dilimiz, Mustafa Kemal'in de belirttiği gibi "bilinçle" ele alınmıştır. Dilde devrim yapılamayacağını, türetme işinde "aşırılığa" kaçıldığını öne sürenlerse yapılan eylemin Türkçenin işlenmesi olduğunu göz ardı ederek ve Dil Devrimi'ni sözcük türetme eylemiyle sınırlı tutarak, türetilen sözcükleri de devrimi de küçümsemişlerdir. Yanlış kullanılan Arapça ve Farsça sözcüklerle, yanlış kurulan eski "terkip"leri bile "galatimeşhur" (yaygın yanlış) diyerek hoş görenler, "toplum, okul, ilginç, örneğin..." gibi pek çok sözcüğün yanlış yapıldığını, "-sal /-sel" gibi kimi eklerle sözcük türetilmeyeceğini savlayarak Türkçenin kendi olanaklarıyla yapılan sözcüklerden hoşgörüyü esirgemişlerdir.

Her insan, kendi dilinin sözcükleri arasında bağ kurarak kendi tümcesini kurar ve düşüncesini anlatır. Sözcük ve kavramları zengin bir dil, düşüncenin aktarılmasını, iletişimi kolaylaştırır. Bu açıdan bakınca Türkçeye yeni sözcükler, kavramlar kazandıran Dil Devrimi aynı zamanda düşüncenin yenileşmesini sağlayan bir eylemdir. Yine İmer'in söylediği gibi, "Dil Devrimi'nin gerçekleşmesini sağlayan etkenler, aynı zamanda onun amaçlarını ortaya koymaktadır. Uluslaşma etkeni dili yabancı öğelerden temizleme amacını, öteki de kültür dili durumuna getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçların olumlu sonuçlar vermesi, ortaya çıkan ürünlerin toplumun malı olmasına bağlıdır. Devletin desteği olmaksızın dilde yapılan devrim, bireysel bir eylem olarak kalır, topluma mal olmaz. Dil Devrimi'nin hazırlık evresindeki çabalar, bunun en güzel örnekleridir. Türk Dil Devrimi'nin hazırlık evresi olarak nitelendirebileceğimiz ve Tanzimat Fermanı ile başlayan dönemdeki dili temizleme isteği,

toplumu kapsayamamıştır. Ancak cumhuriyetten sonra, 1932 yılında devletin öncülüğünde Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşuyla dilde yapılan yenilikler, ulus çapında bir eylem olarak topluma mal olmaya başlamıştır." (Agy, s. 32).

Dil Devrimi hızla topluma mal olmaya başlamışken özellikle Atatürk'ün ölümünden sonra devrime eleştiriler yoğunlaşmıştır.

“Dili değiştirmeye kalkan biz değiliz ki! Bu dil, en aşağı yüzyıldan beri boyuna değişiyor. Niçin değişiyor. Bir kişi öyle dilemiş de buyurmuş, onun için mi değişiyor? Olur mu öyle şey? Yüzyıldan beri boyuna değişiyorsa demek ki bir sıkıntısı var, kendi kendine yetmiyor, kendini beğenmiyor; sınırları dar geliyor” (Söyleşiler, TDK Yayını, 1962, s. 113) diyen Nurullah Ataç kuşkusuz haklıdır. Hiçbir dil kendi kendine değişemez, gelişemez. Tarihin hiçbir döneminde hiçbir dil, kendi akışına bırakılmamıştır. Gelişmiş toplumlar, bilim, sanat ve uygulamada (teknikte) attıkları her adımı, yeni sözcüklerle, yeni kavramlarla adlandırmışlardır. Üstelik dünyada, dilde devrim yapan ilk ve tek ülke Türkiye değildir. Almanya, Macaristan, İsrail ve Norveç; Türkiye’den çok çok önce dilde devrim yapma gereksinimi duymuşlardır (K. İmer, aynı yapıt, s. 36 ve ötesi).

Dil Devrimi’ne Tepkiler Bilimsel Değil, Duygusaldır;

Türkiye’deki dilde yapılan devrimin kuşaklar arasında kopukluğa yol açtığı, geçmişle bağımızı kopardığı türünden savlar, dilbilimsel veriler, olgular göz ardı edilerek yoğunlaştırılmış; 1950’den sonra bu savların sahipleri siyasal erkten de aldıkları destekle Dil Devrimi’nin tam karşısı olan “yaşayan Türkçe” söylemini özellikle eğitim kurumlarına egemen kılmışlardır.

Dil Devrimi’ne karşı olanlar, eleştiride olduğu gibi eleştirme biçiminde de ölçüyü kaçırmış; Dil Devrimi’ni savunanlara, “ne idüğü belirsiz manyaklar; kültürsüz, cahil, kasıtlı kişiler; dilimize güve gibi musallat olanlar; fareler; havhavicılar; türediler; birtakım herifler; Nurullah Ataç da olduğu gibi (iş) deliliğe kadar götüren bir ruh hastalığı ve kuru inatçı bir taassub; abesle uğraşma; ilmi tezyif ve istihkâr etme; hür teffekküre düşman olma; cehalet ve hiyanet; hoyrat; densiz; dinsiz; cibilliyetsiz; milletin akliselimine küfretmek; gençliğin ruhi asaletini yıkan ve behimî hislerini kışkırtan sapıklık; manevi cinayet; milli facia; ilericiiliğin soysuzlaşması; Hitlercilik; azılı bir ırkçılık, solculuk; komünistlik; komünistler...” gibi sıfatlar ve anlatımlarla saldırıyı yoğunlaştırmışlardır. Yazık ki bu tür sıfatları ve anlatımları yazıp konuşanlar arasında ordinaryüs profesörler, akademik sanı olan öğretim üyeleri, yazarlar, gazeteciler bulunmaktadır (T. Yücel, aynı yapıt, s.45- 69 arası). Bu kişilerin etkisi ve yönlendirmesiyle özellikle 1960’ların ortasında MEB’nin başlattığı sözcük yasaklama eylemi, sonraki yıllarda da zaman zaman depreşerek bütün devlet kurumlarına yayılmış, insanlar kullandıkları sözcüklere bakılarak “ilerici/gerici; solcu sağcı” diye adlandırılmış; başta öğretmenler olmak üzere pek çok kişi, kullandığı dil öne sürülerek cezalandırılmıştır. Devlet kurumlarının genelgeler yayımlayarak Dil Devrimi’yle kazanılan yeni sözcükleri yasaklaması, genellikle “milliyetçi muhafazakâr” iktidarlar dönemine rastlamaktadır, Türkçeyi dışlayan bu “milliyetçilik” anlayışı, çok düşündürücüdür. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana,

ülkede konuşulan başka diller de olmasına karşın, Türkçe dışında, “resmî uyarı, buyruk, belge” niteliği taşıyan genelgelerle yasaklanan başka dil yoktur.

Dil Devrimi savunucularına yöneltilen “dili siyasete araç yapmak” suçlamasını ise, devlet eliyle yayımlanan genelgelerle; devrimcileri yukarıda örneklerini verdiğimiz sıfatlarla aşağılayanların tavrı çürütmüştür.

Atatürk’ün kurduğu Türk Dil Kurumu’yla Dil Devrimi’ni savunanların hiçbir yapıtında, konuşmasında sözcük yasaklama girişimi; kişileri, kurumları kullandıkları dile bakarak eleştiren, türlü sıfatlarla anan ve adlandıran yoktur. Hiç kimse “imkân, cevap, mesele, hürriyet...” gibi sözcükleri kullandığı için eleştirilmemiş, ceza almamış; ama “olanak, yanıt, sorun, özgürlük...” gibi sözcükleri kullananlar uyarılmış, soruşturma geçirmiş, kimi öğretmenler sürgünle cezalandırılmıştır.

Ancak 2000’li yıllara gelindiğinde Dil Devrimi’ni ve devrimle kazanılan sözcükleri karalayanlardan yaşamda olanlar gibi, devrim karşıtlarının ardılları da “deli” diye anılan Ataç’ın, öteki devrimcilerin yarattığı sözcüklerle konuşup yazmaya başlayacaklardır.

Böylece Ataç’ın dediği gibi, Türkçenin ve devrimin gücü önünde durulamayacağını tarih kanıtlamıştır. En önemlisi, laik cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün ne denli uzak görüşlü, duyarlı bir önder ve aydın olduğu yeniden ortaya çıkmıştır.

Eleştiri adıyla büyüyen ve örgütlü tepkiye dönüşen bu saldırılar, meyvesini 1980’lerin başında vermiş, Atatürk’ün Türk Dil Kurumu, olağanüstü bir dönemde militarizmin gücüne yaslananlar tarafından kapatılmıştır.

b) Atatürk ve Türk Dili

Atatürk, Kurtuluş Savaşı’nın ardından yeni bir savaşı başlattı; bu, Türk toplumunu her alanda değiştirme, çağdaşlaştırma savaşıydı. Cumhuriyet ilan edildi; halifelik, saltanat kaldırıldı; eğitim ve öğretimde birlik sağlandı; yargıda, giyim ve kuşamda yenilikler yapıldı. Uluslararası saat ve takvim benimsendi, tekkeler kapatıldı. Atatürk bu devrimlerle çağdaş ve ileri bir ulus yaratmayı amaçlıyordu.

Yazı konusunda olduğu gibi, dil konusundaki tartışmalar da Tanzimat’tan beri süregelmekteydi. Cumhuriyet’le birlikte güçlenen ulusçuluk, halkçılık gibi ilkeler, dilde de bir devrimi gerektiriyordu. Atatürk’ün deyişiyle “dilimizi yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmak” gerekiyordu. Harf Devrimi’nden sonra Atatürk dil konusunu da ele aldı. 1 Eylül 1929’da okullardan Arapça ve Farsça dersleri kaldırıldı. Bu, dilimizin yabancı sözcüklerden arındırılmasında önemli bir adımdı. Harf Devrimi için kurulmuş olan “dil encümeni” bir yandan dilimizin arıtılması için de çalışıyordu. Böylece dilimizi arılaştırmanın, özleştirmenin koşulları hazırlanıyordu.

Nisan 1931’de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kuruldu. Tarihimiz kadar dilimizin araştırılması da önemliydi. Atatürk “Artık dil işlerini düşünecek zaman gelmiştir.” dedi.

12 Temmuz 1932’de Türk Dil Kurumu (o zamanki adıyla Türk Dili Tetkik Cemiyeti) kuruldu. Ardından 26 Eylül’de Birinci Türk Dil Kurultayı toplandı. (Bu tarih her yıl

ülkemizde Dil Bayramı olarak kutlanıyor.) Aynı kurultayda Türkçenin kökeninin çok eskilere gittiği ve yaygın bir dil olduğu belirtilmiş, yapılacak çalışmalar şöyle belirlenmiştir:

- Osmanlıca sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmak
- Eski belgelerden Türkçe sözcükleri tarayıp yeniden kullanım alanına çıkarmak
- Anadolu halkının kullandığı Türkçe sözcükleri derlemek, kullanım alanına sürüp yaymak
- Türkçenin tarihini araştırmak, kökenine yönelmek
- Türkçenin yapısını, sözcük köklerini, eklerini incelemek, buna göre yeni Türkçe sözcükler türetmek; özellikle bilim dallarındaki ihtiyacı karşılamak üzere terim yaratma yollarına gitmek.

Görüldüğü gibi bugüne dek dilimizin özleşmesi için yapılan işlere yukarıdaki kararlar ışık tutmuş, yani dil adına yapılan işlerin temeli Ata'nın güçlü elleriyle atılmıştır.

1934 yılında toplanan II. Kurultay'da da derleme, dilbilgisi, kitap tarama ve folklor çalışmaları sürdürüldü. Soyadı yasası da aynı yılda çıkmıştır. II. Kurultay, bir bakıma I. Kurultay'ın ürünlerinin sergilendiği ve tartışıldığı kurultay olmuştur. III. Kurultay'da ise köken sorunlarını çözmede bir kuram, bir öneri niteliğinde olan Güneş Dil Teorisi ağırlık kazanmıştır. Bu kurama göre başka dillere bağlanamayan sözcükler Türkçe idi. Bu arada aynı toplantıda **ata** sözcüğü de tartışılmış, bu sözcüğün Türkçe olduğu sonucuna varılmıştır.

Atatürk'ün dilimizle ilgili sözleri;

Türk milletinin dili Türkçedir. Türk Dili dünyada en güzel, en zengin ve kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sevip onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği sonsuz felaketler içinde ahlakını, göreneklerini, anılarını, çıkarlarını kısıacası; bugün kendisini millet yapan her niteliğini, dili sayesinde korunduğunu görüyor. Türk Dili, Türk ulusunun yüreğidir, beynidir. Türk demek, dil demektir. Millet olmanın en belirgin niteliklerinden biri dildir. “Türk milletindenim.” diyen kişi, her şeyden önce kesinlikle Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir kişi, Türk kültürüne ve milletine bağlılığını öne sürerse buna inanmak doğru olmaz. Türk dilinin kendi benliğine, özündeki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet kurumlarımızın, dikkatli, ilgili olmasını isteriz. Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz. Türk dilinin özleştirilmesi, zenginleştirilmesi ve kamuoyuna bunların benimsetilmesi için bütün yayın araçlarından yararlanmalıyız. Her aydın, hangi konuda olursa olsun, yazarken buna dikkat edebilmeli, konuşma dilimizi ise uyumlu, güzel bir duruma getirmeliyiz. Başka dillerdeki her bir sözcüğe karşılık olarak dilimizde en az bir sözcük bulmak ya da türetmek gerekir. Bu sözcükler kamuoyuna sunulmalı, böylece, yaygınlaşıp yerleşmesi sağlanmalıdır. Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır. Kesin olarak bilinmelidir ki, Türk milletinin dili ve millî benliği bütün hayatında hâkim ve esas kalacaktır. Zengin sözlüğümüzün toplandığı gün, milli

varlığımız en kuvvetli bir dal kazanacaktır. **Bizim milliyetçiliğimizin esası, dil birliğinin korunmasıyla mümkün olacaktır. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Amacımız, Türk dilinin öz zenginliğini ortaya çıkarmak, onu dünya dilleri arasında, değerine yaraşır yüksekliğe erdirmektir. En güzel ve ileri bir iş olarak türlü bilimlere ilişkin Türkçe terimler türetilmiş ve bu yolla dilimiz yabancı dillerin etkisinden kurtulma yolunda esaslı adımını atmıştır. Türk dili zengin, geniş bir dildir. Bütün kavramları anlatma yeteneği vardır. Yalnız, onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek gereklidir. Öyle istiyorum ki Türk Dili bilimsel yöntemlerle kurallarını ortaya koysun. Bütün dallarda yazı yazanlar bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği, güzel, uyumlu dilimizi kullansınlar. Öyle istiyorum ki Türk dili bilim yöntemleriyle kurallarını ortaya koysun ve her dalda yazı yazanlar, bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği güzel, ahenkli dilimizi kullansınlar.** Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Nitekim biz Türklük davasını böyle bir müspet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. Gaye, bugünkü ve yarınki Türk'ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçe'dir. **Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez.**

c) Türk Dilinin Zenginliği

Her dilde başka dillerden geçmiş alıntı sözcükler vardır. Ancak bu alıntı sözcükler girmiş olduğu dilin kurallarına uydurulur. Bir dil, başka dillerden aldığı sözcüğü kendi kurallarına uydurabildiği yani millileştirebildiği ölçüde güçlüdür.

Kimi yorumların tersine, Atatürk ölünceye dek özleştirme çabasıından vazgeçmemiştir. Onun koyduğu amaç ve ilkelere bağlı olarak çalışmalar hızlanmış; on bir ciltlik Derleme Sözlüğü, sekiz ciltlik Tarama Sözlüğü birer dev yapıt olarak ortaya çıkmıştır. Derleme işlerinin yanı sıra dilimizdeki yabancı sözcüklere karşılıklar aranmıştır.

Derleme, tarama, türetme ve sözcükleri birleştirme gibi yollarla yeni sözcükler bulundu; yazı dilimiz, elde edilen bu sözcüklerle güçlendi, zenginleşti. Atatürk, Sivas'ta 1937 yılında ders vermiş, dili eski diye geometri kitabını yırtıp atmış; *üçgen, açı, kenar* gibi terimleri kullanmıştır. Terim çalışmalarında onun bu tutumu, bu alanda çalışacaklara örnek olmuştur. Bugün Türkçemizi zenginleştiren *etki, katkı, gözlem, yetki, sorumlu, toplum, önem, konu, yüzey, kazı, uzay, eylem, örgüt, konut, sınav, öğretmen, öğrenci, taşıt* gibi yüzlerce sözcük bu özleştirme çabalarının sonunda dilimize *türetme* yöntemiyle kazandırılmıştır. Yaklaşık 160 kadar yapım ekiyle dilimiz, çok üretken ve doğurgan bir dildir. Bu durum Türkçenin öteki dillerden üstünlüğünün (üretkenliğinin) somut kanıtıdır. *Yanıt, ulus* gibi sözcükler yeniden diriltildi (tarama yöntemi); *doruk, sıvı, konuk* gibi sözcükler halk dilinden derlenerek (derleme yöntemi) yazı diline aktarıldı.

Dil Devrimi başlamadan önce sözlüğümüzde 30.000 sözcük varken, bugün bu sayı TDK'nin hazırladığı 2 ciltlik Türkçe Sözlük'te 100.000'in üzerindedir. TDK Büyük Türkçe Sözlük'te söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplam 616.767 söz varlığı bulunmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında gazetelerdeki Türkçe sözcük oranı % 30'u ancak aşabildiği halde, bugün bu oran % 75'in üstündedir. Dil Kurumunun çalışmalarının yanı sıra, dilimizin özleşmesine gönül veren, Türkçeye büyük bir tutkuyla bağlanan yazarların, ozanların da geldiğimiz bu “mutlu son”da payı büyüktür.

Türkçe, günümüzde 12 milyon kilometre karelik alana yayılmıştır. Günümüzde Türkçe konuşan kişi sayısı 250-300 milyon civarındadır (Kaynaklar arası fark vardır.).

Günümüzde Türkçenin iki uzak lehçesi, on dokuz yakın lehçesi vardır.

Türkçe, UNESCO'nun araştırmasına göre dünyada konuşulan ana dilleri arasında üçüncü;ulusal diller arasında beşinci sırada yer almaktadır.

Günümüz Türkiye Türkçesi kültür, sanat ve bilim yapılabilecek yeterliliğe sahiptir.

Yeter ki bu dile gereken değer verilsin ve bu dil tüm olanaklarıyla kullanılabilsin!

Yararlanılan ve Tavsiye Edilen Kaynaklar

1. Hatiboğlu, Vecihe (1981), *Ölümsüz Atatürk ve Dil Devrimi*, 2. baskı, Ankara, TDK Yayınları.
2. Kavcar, Cahit (1982), *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
3. Özdemir, Emin (1969), *Dil Devrimi'miz*, 2. baskı, Ankara, TDK Yayınları.
4. Canpolat, Mustafa (1979), *Türkiye'de Yazı Devrimi Girişimleri*, (Türk Dil Kurumunca yayınlanan Yazı Devrimi adlı kitapta yer alan konuşma).
5. Kongar, Emre, *Yazı Devrimi'nin Gerçek Anlamı*, (Yazı Devrimi adlı kitapta yer alan konuşma).
6. Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, *Yazı Devrimi'nden Dil Devrimi'ne* (Yazı Devrimi adlı kitapta yayınlanan konuşma).
7. Levent, Ağâh Sırrı (1960), *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
8. Ateş, Kemal (2011), *Türk Dili*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
9. www. AÖF, Türk Dili I Ders Notları.
10. Korkmaz, Zeynep ve Diğerleri (2003), Yükseköğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Ankara, Yargı Yayınevi.
11. Yavuz, Kemal ve Diğerleri (1996), Üniversite Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri, İstanbul, Bayrak Yayınevi.
12. “Atatürk’ün Kurduğu Türk Dil Kurumu 86 Yaşında. Dilde Devrim Başarılı Olmuştur!”, Çağdaş Türk Dili dergisi, Şiir Özel Sayısı: I, S. 365, Temmuz 2018.
13. www.atatürkinkilaplari.com.
14. Gülsevin, Gürer; Boz, Erdoğan (2006), Türkçenin Çağdaş Sorunları, İstanbul, Divan Yayınevi.

